

Itzultzaile ikasketen diseinua (Euskal Herriko Unibertsitateari proposamendua)*

Lan honen beste leku batean euskal itzultzaileak besteekiko dituen zenbait berezitasun aipatu ditugu. Berezitasun horiek guztiak euskarak berak duen egoera soziolinguistikoak eraginak dira, ikusten denez. Euskal itzultzaileak, ordea, egoera horretarakoxe, egoera horretan erantzuteko, prestatu behar dira, ez hizkuntz egoera normalizatu batean erantzuteko.

Euskal itzultzaile ikasketak itzultzaileari eskatzen zaizkion eta erremediorik gabe bere gain hartzera —ondo ala txarki hartzera— derrigorturik aurkituko den eginkizun eta erantzukizun horiek bete ahal izan ditzan trebatzeko diseinatu beharko dira.

* Testu hau eta bertan egiten diren proposamena, bertan esaten den bezala, EIZIE, Martuteneko Itzultzaile Eskola eta HAEE-ko Itzultzaile Eskolako ordezkarien artean prestatu zen aurtengo ikasturtearen hasieran, Euskal Herriko Unibertsitateari, eta zehazki Gasteizko Filologia Fakultateari aurkezteko, bertako ordezkariekin proiektu honi buruz lehendabiziko bilera izan eta bertan Unibertsitateak zituen egiazko posibilitateak aztertu ondoren. Alde horretatik zentzu —eta muga— hori du: nahiko litzatekeena ahaztu gabe, baina posibilitateen muga kontutan hartuz burututako proiektua da. Proiektu horretan ez da aurrerako beste pausorik eman geroztik. Lekukotasun bezala eta gogoeta eta aztergai izan dadin aurkezten dugu hemen.

Oinarri-oinarrian itzultzaile trebakuntzarako burutu behar diren ikasketak gai berdinei dagozkie alde guztietan. Itzultzaile nahi duenari beste edozein itzultzaile eskolatan eskatzen zaion curriculum berbera eskatu beharko litzaioke euskal itzultzaile profesionalari ere. Gurean ordea, gain-karga bat izan beharko du, biziko duen egoera berezira moldatzeko.

Orain arteko eskolen esperientziak berak ere erakutsia du —askoren harrimenerako, agian— translatozia eta hizkuntzalaritzazko ikasketa sakonagoak zeudela diseinatuta gure artean, izan ditugun eskolek zituzten muga guztiekin ere, E.U.T.I. gehienetan baino. Hasieratik ez zen hala izan, baina esperientziak berehalaxe behartu zituen eskolak horretara. Izan ere, gure arteko itzultzaile batek esana du —eta esajerazio puntua kenduta arrazoiari ez zaio asko urruntzen— Espainia edo Frantziako itzultzaile normalena, bere ikasketek ematen dioten prestaketarekin, barregarri geratuko litzaitekeela euskarazko itzulpengintzan saiatuko balitz, bere ingurune soziolinguistikoaren segurtasunetik atera eta gurea bezain hizkuntz-bikote berezira sarturik.

Esajerazio horretan aditzera ematen zen sentimenak ordea arrazoi du euskal itzultzaileak prestamen berezia behar duela aditzera ematean.

Horregatik, gure iritzian, euskarazko itzultzaile ikasketak beste ikasketetatik hasierako urtetan behintzat bereizteko eskatzen du zuhurtasunak.

* * *

Unibertsitateak itzultzaile ikasketak bere gain hartzeko duen asmo honetan parte hartzeko prest gauden erakundeok —Itzultzaile Eskolak, EIZIE Elkartea— iritzi bat bera dugu puntu honi dagokionez: Euskarazko itzultzaile ikasketak, aipatu diren arrazoiengatik, beste hizkuntzetako itzultzaile ikasketetatik aparteantolatu behar dira.

Iritzi hori hartzeko bi eratako arrazoiak izan ditugu batez ere:

Batetik, euskarazko itzultzaile ikasketen diseinua bera: gaur gaurkoz bederen, zenbait gairen ikasketak beste hizkuntzetako itzultzaile-gaiekin batera antola litezkeenak baldin badira ere, gaur egun euskarazko itzultzailetzarako ikasketen ardatza izan behar duten gaiak ez bait dira amankomunak izango. Geroxeago zehaztuko dugu gehiago puntu hau.

Eta bestetik, Eskola, eta irakasle talde, edo Master ikasketen antolakuntzarako batera bildu eta martxan jarri beharra izango den arduradun taldearen eginkizuna ez bait da da mugatu behar, gure iritzian, beren esperientziaz iragazi eta teoriaren laguntzarekin formalizatu ahal izan dituzten irakasgai horiek ikasleei banatzera bakarrik. Euskararen egoeraren berezitasunarengatik beragatik, eta orain arte esandako guztiagatik, talde honen eginkizunik behinene-takoa, behinena ez bada, euskal itzulpengintza razionalizatu, pentsatu, eta eraturik dagoen itzultzaile kolektiboari —dagoen euskal itzulpengintzaren ardura duenari— gogoeta eta garapenezko aurrerabidea zabaltzea delako, gure iritzian. Honetan gure iritzi hau ezin adosago dator unibertsitatearen xedearekin: irakaskuntza ez ezik ikerketa ere bere bait du unibertsitateak.

Ikerketa hori bi alderdi edo frentetan burutu beharko litzateke batez ere:

- Munduan, European batez ere, itzulpen ikasketa eta ikerketaren inguruan egiten diren aurreramentu guztiak ezagutu eta gure artera ekartzen ahalegindu: teoriak, baliapide informatikoak, etab., horretarako behar den tokira joan eta behar den tokian parte hartuz.
- Euskal itzulpenaren ikerketa: historia, hizkuntz-bikotekako baliokidetasun sistemak, metodologiak. Orain arte antolakuntza oso ahuletan oinarrituta egin ahal izan dena jaso, sistematizatu, eta horretan oinarri hartuta aurrerako lanak programatu eta bideratzea.

Oinarritzko lan honetarako azpiegitura egokia jartzen ez baldin bada, Unibertsitateak euskal itzulpenaren alorrean

burutu nahi duen ahalegin hau hutsegitera geratuko da kondenaturik, hain beharra dugun itzulpengintzan aldaketa kualitatiborik ekartzeko bideak itxirik izango dituelako.

Berriro lehenengo puntura itzulirik, idazki honen ondoren doan curriculum proposamenduan ageri den bezala, Master ikastaroa osatuko luketen bi ikasturteetan **teoriazko gaien** eta **trebakuntzako ariketen** arteko banaketa bat dago.

Gai hauei begiratzen bazaie, Trebakuntzazko ariketa deituak, gaztelania-euskara itzultzailetzarako gai espezifiko bezala har litezkeenak dira ia guztiak (I ikaskurteko trebakuntzetako 3. puntua: Itzulpenarako lanabesak” kenduta). 2. puntuaren ageri diren “Itzulpen estrategiak eta ariketak”, nahiz formulazioaren arabera edozein hizkuntz-bikoteko itzulpengintzan trebatzeko jenerikoa den, ariketa guztiak testu jakinen gainean egiten dira, eta hizkuntzaz definituta egongo dira horrenbestez.

Teoriazko gaietan ere batzuk alor honetako espezifikotzat jo daitezkeenak dira (“Euskara-gaztelania baliokidetasun sistema”). “Diskurtoaren azterketa (metodologia)” gaia, berez jenerikoa zertan ezin izanik ez duena, euskara-gaztelania bikotearen berezitasunagatik sartu da hain zuzen ikasgaion artean, euskal itzultzaileak bestek baino premia handiagoa –eta nabarmenagoa– bait du ikasketa gai hau ezagutu eta sakontzeko.

Ikasketen aldetik beraz, I ikasturteko “Itzulpen teoria - itzulpenaren historia” “Testu jeneroen azterketa” “Itzulpenarako lanabesak” eta II ikasturteko **Teoriazko gaiak** geratzen dira beste hizkuntzetako itzultzaile ikasketekin bateragarri.

I Ikasturtea**Teoriazko gaiak**

1. Itzulpenaren teoria - Itzulpenaren historia	9 kreditu
2. Diskurtsoaren azterketa (metodologia)	6 kreditu
3. Euskara - gaztelania baliokidetasun sistema	9 kreditu
4. Testu jeneroen azterketa	3 kreditu

Trebakuntzazko ariketak

1. Euskara (hizkuntza sakondu eta aberasteko baliapideak)	9 kreditu
a) Testuen irakurketa eta baliamendua (idazle klasikoak, euskalkiak, jenero desberdinetako testuak)	
b) Testu konparaketa	
c) Testu moldaketa	
d) Erredakzioa	
2. Itzulpen estrategiak eta ariketak	15 kreditu
a) Mezuaren jerarkizazio eta memoria ariketak	
b) Parafrasia	
c) X.H.ko laburpena eta bertsiio librea	
d) Itzulpen doitua	
e) Egindako testuaren berrikusketa:	
- Konparaketa	
- Ebaluaketa	
- Kritika	
- Zuzenketa	
3. Itulpenerako lanabesak (ziklo laburretan banatuta)	9 kreditu
- Informazio bilaketa (hiztegiak, datu bankuak, terminologia bankuak...)	
- Informatikaren baliapideak	
- Gai osagarrien aurkezpena eta bibliografia (Hizkuntzalaritza, soziolinguistika, literatura, terminologia, psikolinguistika, semiotika...)	

- Zenbait gai berezitarako gidaritza: zuzenbidea, ekonomia...

II Ikasturtea

Teoriazko gaiak

1. Gai nagusiak 15 kreditu
(espezializazioaren arabera: Literaturitzulpena ala Itzulpen juridiko-administratiboa)
2. Gai osagarriak 9 kreditu
(espezializio osagarri bezala: testudibulgatibo-informatiboen itzulpena edo itzulpen zientifiko teknikoa) Azken biok ahal dela lehen lauhilabeteko aldian egin beharko lirateke, bigarrena tesina gisako lan pertsonal batetarako gidaritzarako utziz.
3. Gai espezifikoak: espezializazioaren arabera. 9 kreditu

Trebakuntzazko ariketak

A) Ariketa orokorrak

1. Euskarazko hizkuntz eredu aberastu eta finkatzeko metodoak (jarraipena) 9 kreditu
 - a) Testu irakurketa eta baliamentua
 - b) Testu konparaketak (itzulpenetan)
2. Itzulpen doitua: 18 kreditu
 - a) Gaztelania → Euskara
 - b) Euskara → Gaztelania

B) Ariketa espezifikoak

Testu mailakatuen itzulpena espezializazio bakoitzean.